

_____ :ne

_____ הכיתה שלי:

חכמת האדם ומעשיו

מן המשנה – פרקי אבות, פרק שלישי

לפניכם טקסט מן המשנה¹.

הטקסט מופיע בסדר נזיקין², מסכת אבות³, פרק שלישי, משנה י"ז.

הסברים:

1. משנה: אוסף של חוקים בתחום הדת, המשפט, המדינה והמוסר של העם היהודי. בהתחלה נאמרו הדברים בעל פה ובתקופתו של רבי יהודה הנשיא נערכו והועלו על הכתב (בשנת 200 בערך, לפני כמעט 1800 שנים!). המשנה מחולקת לששה סדרים (ש"ס). הסדרים מחולקים למסכתות והמסכתות לפרקים.
2. סדר נזיקין: הקובץ הרביעי, מכיל עשר מסכתות.
3. מסכת אבות: הקובץ התשיעי, מכיל חמישה פרקים.

קראו מהמשנה את הקטע המודגש.

עברית

05/03

פרק ג-ד

סדר גויקין

אין בינה. אם אין קמח, אין תורה; אם אין תורה, אין קמח.
 הוא היה אומר: כל שחכמתו מרבה ממעשיו, למה הוא
 דומה? לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מועטין, והרוח באה
 ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר: ^{יח} וְהָיָה כְּעֵרְעָר בְּעֵרְבָה
 וְלֹא יֵרָאֶה כִּי-יָבֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרָרִים בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מִלְחָה
 וְלֹא תֵשֵׁב. אָבֵל כָּל שִׁמְעֵשׂוֹ מְרַבֵּין מַחְכְּמָתוֹ, לִמָּה הוּא
 דוֹמֶה? לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מוֹעֵטִין וְשָׁרְשָׁיו מְרַבֵּין, שְׁאֵפְלוּ כָּל
 הָרוּחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בָּאוֹת וְנֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין מְזִיחוֹת אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ,
 שֶׁנֶּאֱמָר: ^{יט} וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתוֹלַע עַל-מִים וְעַל-יּוֹבֵל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו,
 וְלֹא יֵרָאֶה כִּי-יָבֹא חֶם, וְהָיָה עָלָיו רֵעָן וּבִשְׁנַת בְּצִרְתָּ לֹא
 יִדָּאָג, וְלֹא יִמַּשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי.
 יח רבי אלעזר (בן) חסמא אומר: קנין ופתיחי גדה הן הן גופי
 הלכות; תקופות וגמטריאות - פרפראות לחכמה.

לעזרתכם, פירשנו כמה מילים קשות:

עוקרתו: עקר אותו.

ערער: שיח.

חררים: מקום יבש מחום השמש

מלחה: אדמה לא פוריה.

יובל: נחל, זרוע של נהר.

א. 1. כתבו במילים שלכם: במה עוסק הקטע?

01

2. לאיזו מטרה, לדעתכם, נכתב הקטע?

02

ב. מה תפקיד הרוח בטקסט שקראתם? איך הרוח משפיעה על העץ (על האדם)?

03

ג. כותב המשנה משתמש בדימויים. למה הוא משווה את האנשים

המוזכרים בקטע?

1. השלימו את הטבלה הבאה.

04

הדימוי (למה הוא דומה)	האדם	
	כל שחכמתו מרובה ממעשיו	1
	כל שמעשיו מרובין מחכמתו	2

2. ציירו את האנשים המתוארים במשנה.

05

ד. 1. את מי משני האנשים מעדיף הכותב (הקיפו במעגל את התשובה

שבחרתם). 1. כל שמעשיו מרובין מחכמתו

2. כל שחכמתו מרובה ממעשיו

06__

הסבירו את תשובתכם וכתבו מדוע הכותב מעדיף דווקא את האדם הזה.

07__

3. האם אתם מסכימים עם הכותב? כן / לא

08__

4. נמקו והביאו דוגמה.

09__

ה: בפרקי אבות, פרק ראשון, משנה ט"ו, כתוב: "אמור מעט ועשה הרבה".

מה הקשר בין הפתגם לקטע שקראתם?

10__

ו. דברי החכמה שקראתם היו בתחילתם טקסטים שנמסרו בעל פה.
הביאו לכך הוכחות מן הכתוב.

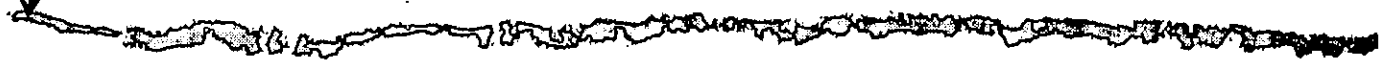
11__

ז. תפקיד הדברים הכתובים במשנה הזו הוא ללמד ולחנך את בני האדם.
הביאו דוגמה לכך מן הכתוב.

12__

ח. במשנה הזו יש הרבה מילים קשות. כיצד התגברתם על הקושי?
ספרו על כך.

13__

עברית

05/03

ט. אחרי שקראתם את הקטע הזה מתוך המשנה, כתבו מה אתם יודעים
עכשיו על המשנה?

14

05/03

חכמת האדם ומעשיו מן המשנה – פרקי אבות פרק שלישי

שיקולים בבחירת הטקסט:

בטקסטים מהמשנה התלמיד נחשף לאוצר מילים ולתחביר שונים מזה שבשימושו השוטף בחיי היומיום ואף שונים מאלה שבטקסטים ספרותיים אחרים. הטקסטים קצרים, מתומצתים מבחינת היצג - אם כי לפעמים מנוסחים במשפטים ארוכים, כשל העדר סימני פיסוק - ורחבים ועמוקים מבחינת משמעותם. הנושאים המטופלים במקורות היהודיים הינם בעלי ערך אוניברסלי, ולכן יש מקום להתייחס לתכנים שנכתבו לפני אלפיים שנה ולנסות להבינם בהקשר של אז, ולכרוך את מידת עירכונם והאקטואליות שלהם.

זמן: שתיים

01 א.1. כתבו כמילים שלכם: במה עוסק הקטע?

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש פירוט והכללה.

דרגת קושי: פריט קשה.

פירוט הציונים: 3-0

0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.

1 - ניתנה תשובה דלה.

3 - ניתנה תשובה מלאה ועניינית.

דוגמות לתשובות:

ציון	דוגמה
0	- מדובר פה בארץ ישראל ופירותיה וגם על כך שהאדם דומה לעץ השדה שכמו שמטפלים באדם, כך צריך לטפל בעץ שהאדם והעץ דומים בכך שענפיו מועטים אבל שורשיו מועטים.
	- בסוג של שיח, עצים ושרות.
1	- הקטע עוסק בלימודי תורה וגם על עצים שאתה לומד ומשכיל וזה כמו האילן שהענפים של האילן גדלים ומרבים והשורשים שלו מועטים.
2	- שאם חכמתו של האדם מרוכה ממעשיו שנאמר שלאילן יש הרבה ענפים, אם באה הרוח ונושבת חזק כל העלים נופלים, אבל אם מעשיו של האדם מרוכים מחוכמתו אז אפילו אם הרוח נושבת בחזקה, אין העלים נופלים ממנו.
3	- הקטע עוסק באדם ובחוכמתו ובמעשיו.

05/03

02 2. לאיזו מטרה, לדעתכם, נכתב הקטע?

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש הסקת מסקנות.

דרגת קושי: פריט קשה.

פירוט הציונים: 3-0

0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.

1 - ניתנה תשובה רלה, או חלקית.

2 - ניתנה תשובה ברמה קונקרטיית.

3 - ניתנה תשובה מלאה ומנומקת.

דוגמות לתשובות:

ציון	דוגמה
0	- למטרה לעזור לעצים ולצמחים לזקוקים למים כדי שיצליחו לשרוד.
- שנעשה מעשים טובים ותוך כדי המעשים האלה נהיה חכמים.
1	- כדי להחזיר את העם בתשובה ולהראות לו שיותר חשוב להיות בעל מעשים מרובים ולא בעלי חכמה מרובה ושהמעשים בזכותם ה' יעזור לנו.
- שמעשיו של אדם לא מראים על החכמה שיש לאדם.
2	- להסביר לאנשים שלא חכמה להיות חכם, אלא לנצל אותה (את החכמה) למעשים טובים.
- המטרה שכאן ללמדנו על שעץ-אילן קשור לאדם שיש לו כל דבר שיש לנו
	הארה: התלמיד רצה להסביר שניתן לעשות אנלוגיה מהעץ לאדם, למרות שלא הגיע לכלל הבנה של מטרת הקטע.
	- לדעתי נכתב הקטע כשכיל שחשוב להיות אנשים חכמים במעשים ובחכמה ושנראה כמה האדם דומה לעץ.
3	- שרק חוכמה לא שווה, צריך גם לעשות מעשים, ואדם שרוצה ללמוד שיעשה מעשים... וכמו האילן שהרוכ עוקר אותו כי הוא בעצם רק מדבר (ענפים), וחכמה (שורשים) בקושי יש לו, ואילו האדם השני - קצת דיבורים (ענפים) והרבה מעשים (שורשים) ואם רוצים להגיע למשהו - צריך לעשות מעשים.

03 ב. מה תפקיד הרוח בטקסט שקראתם? איך הרוח משפיעה על העץ (על האדם)?

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש הסקת מסקנות.

דרגת קושי: פריט קשה.

פירוט הציונים: 3-0

0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.

05/03

1 - ניתנה תשובה דלה או חלקית.

2 - ניתנה תשובה קונקרטיית.

3 - ניתנה תשובה מלאה המכילה הסקת מסקנות.

דוגמות לתשובות:

ציון	דוגמה
0	- הרוח היא כאילו עם הטבע.
	- תפקיד הרוח הוא: לגלות מה כל אדם מגלם בסיפור ולהחזיר לכל אדם כגמולו.
1	- אם האדם אינו חזק הרוח יכולה להעיף אותו וכך גם העץ, אם העץ לא תפוס טוב בשורשים הרוח מעיפה את העץ.
	- היא משפיעה בזה שהאדם שרוצה ללמוד "הרוח" לא תצליח לעקור אותו ממקומו, כי הוא רוצה להצליח, ואילו אדם שלא רוצה להצליח ומראה כאילו שהוא יודע "הרוח" עוקרת אותו מהמקום.
3	- תפקיד הרוח בטקסט הוא לתת לאדם את הנשמה ולעץ לבחון את כוחו.
	- הרוח נושבת בעצים כאילו מראה כמה הם חזקים בארמה, כאילו הם חכמים.

ג. כותב המשנה משתמש בדימויים. למה הוא משווה את האנשים המוזכרים בקטע?

04 .1 השלימו את הטבלה הבאה.

רמת חשיבה: בסיסית. הפריט דורש איתור פרטים ושיבוצם בטבלה.

דרגת קושי: פריט משוכתב. לא חושב ציין.

פירוט הציונים: 3-0

0 - נעשו השלמות שאינן לעניין, אין תשובה.

1 - הושלם רק חלק אחד של הטבלה.

3 - הטבלה הושלמה במלואה.

05 .2 ציירו את האנשים המתוארים במשנה.

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש יצירתיות והבנת כוונות הטקסט.

דרגת קושי: פריט קשה.

פירוט הציונים: 3 - 0

0 - צויר ציור שאינו לעניין.

1 - צויר ציור קונקרטי (רק עצים), היתה התייחסות רק לסוג אדם אחד.

05/03

2 - צויר ציור ענייני .

3 - צויר ציור ענייני ויצירתי במיוחד.

06 את מי משני האנשים מעדיף הכותב? (הקיפו במעגל את התשובה שבחרתם).

1. כל שמעשיו מרוכזין מחכמתו

2. כל שחכמתו מרובה ממעשיו

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש הסקת מסקנות.

דרגת קושי: פריט משוכתב, לא חושב ציון.

פירוט הציונים: 0 או 3 בהתאם לבחירה (התשובה הנכונה = 1)

2 - 0

1 - 3

07 2. הסבירו את תשובתכם וכתבו מדוע הכותב מעדיף דוקא את האדם הזה?

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש חשיבה ביקורתית.

דרגת קושי: פריט משוכתב, לא חושב ציון.

פירוט הציונים: 3-0

0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.

1 - ניתנה תשובה דלה או קונקרטיית.

2 - ניתנה תשובה המכילה נימוק ללא הרגמה או להיפך.

3 - ניתנה תשובה מנומקת ומודגמת.

דוגמות לתשובות:

ציון דוגמה

0 - האדם שחוכמתו מרובה ממעשיו, כי אדם שעושה דברים לא נכונים - אז זה לא טוב, אדם שהוא

חכם, אז יש לו יותר שכל.

- כי זה מכיל הרבה חוכמה והרבה הישגים.

1 - הוא אוהב את האיש ששורשיו מרוכזים מענפיו.

- הוא אוהב את זה שהוא דל ענפים.

2 - הכותב מראה שהוא מעדיף את האדם עם המעשים הטובים, בגלל שהוא משבח אותו, אבל

האדם עם המעשים המועטים הוא לא משבח.

05/03

- 3 - הרבה מעשים טובים. דוגמה: קשישה עומדת באוטובוס ואתה יושב במקום נוח ואז קום ותן לה לשבת, עזור לה, כבד אותה, ואל תהיה חכם ותלמד, אלא עדיף שתעזור לזולת.
- הכותב מעדיף את האדם שמעשיו מרובים ולא את השני, שאחרת לא היה משווה אותו לעץ ללא שורשים ומעיף אותו, שהרי אף אחד לא רוצה לעוף.

08 3. האם אתם מסכימים עם הכותב? כן / לא

רמת חשיבה: פריט לצורך התפלגות.

פירוט הציונים: 0 או 3

0 - לא

3 - כן

09 4. נמקו והביאו דוגמה.

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש הנמקה והרגמה.

דרגת קושי: פריט קשה מאד.

פירוט הציונים: 0-3

0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.

1 - ניתנה תשובה דלה או קונקרטיית.

2 - ניתנה תשובה המכילה נימוק ללא הרגמה או להיפך.

3 - ניתנה תשובה מנומקת ומודגמת.

דוגמות לתשובות:

ציון דוגמה

0 - מכיון שגם העץ גדל, שותה, מביא פרי, צומח ונושר לו העלים.

- כי מה שהוא כותב נכון וגם במציאות של היום.

1 - מפני שאני חושבת שעדיף לעשות הרבה ולדבר מעט מאשר לא לעשות כלום ולדבר הרבה. עדיף לבחור מקום טוב מאשר לדבר על מקום טוב ולגוד בו.

2 - מפני שזה לא יהיה טוב אם אנשים רק ילמדו תורה כל היום, אבל לא יתנו צדקה ויעזרו לזולת וכו'.

3 - אדם שאין לו שורשים הוא עלול לאבד את הדרך, אבל אדם שיש לו שורשים הוא אינו יכול לאבד את דרכו.

- מפני שלא צריך להתפאר ולהיות כל כך יפים מבחוץ (ענפים) אלא צריך שגם תהיה אישיות חזקה וטובה (שורשים).

ה. בפרקי אבות, פרק ראשון, משנה ט"ו, כתוב: "אמור מעט ועשה הרבה."

10 מה הקשר בין הפתגם לקטע שקראתם?

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש מציאת הקשר והסקת מסקנות.

דרגת קושי: פריט קשה.

פירוט הציונים: 3-0

0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.

1 - ניתנה תשובה דלה או חלקית.

2 - ניתנה תשובה קונקרטיית.

3 - ניתנה תשובה המכילה הסקת מסקנות.

דוגמות לתשובות:

ציון דוגמה

0 - כי גם פה אומרים שצריך לחשוב מעט ולעשות הרבה.

1 - שכקטע צריך להגיד קצת דברים ולעשות אותם הרבה.

2 - הקשר הוא שמי שמדבר הרבה, יכול לא לעשות כמעט כלום, כי הוא רק מדבר, ואילו אדם שעושה מעשים ולא מדבר - זה אדם שבאמת חשוב לו.

3 - שלמשל, אם מישהו מדבר הרבה ואומר: "אני אעשה, אני אעשה" אז הוא רק מדבר, אבל לא עושה, ומישהו שמדבר מעט ועושה הרבה, זה קשור שהאילן שיש לו הרבה ענפים ומעט שורשים והוא רק אומר וסתם משתחצן ולא עושה, אבל השני זה שיש לו הרבה שורשים ומעט ענפים - להיפך הוא מעשי יותר ופחות מדבר ובגלל זה - זה קשור.

11 1. דברי החכמה שקראתם היו בתחילתם טקסטים שנמסרו בעל פה. הביאו לכך הוכחות מן הכתוב

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש הסקת מסקנות.

דרגת קושי: פריט קשה מאוד.

פירוט הציונים: 0 או 3

0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.

3 - ניתנה תשובה המכילה הסקת מסקנות.

05/03

דוגמות לתשובות:

ציון דוגמה

3 - "הוא היה אומר..."

- (כל תשובה שמכילה התייחסות לנושא של שאלה רטורית)

הערה: כדאי לרדן בכיתה בנושא השאלה הרטורית, משמעותה, יישומה והקשר שלה לתורה שככתב (שימוש של הנביאים באלמנט זה) ולתורה שבכ"פ.

12 ז. תפקיד הדברים הכתובים במשנה הוא ללמד ולחנך את בני האדם. הביאו דוגמה לכך מן הכתוב.

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש הסקת מסקנות והבנת המשתמע.

דרגת קושי: פריט משוכתב, לא חושב ציון.

פירוט הציונים: 3-0

0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.

1 - ניתנה תשובה דלה או חלקית (תשובה שאינה מכילה דוגמה).

2 - ניתנה תשובה טובה אך מעורפלת.

3 - ניתנה תשובה המכילה דוגמה עניינית.

דוגמות לתשובות:

ציון דוגמה

0 - במקרה שמישהו משויץ הוא לא מקבל תוצאות.

1 - אם יהיה מקרה שתוכל לבחור בין לימוד למעשה טוב, ברור שתבחר במעשה טוב.

2 - בלימודים - שאם יש ילדים עם הרבה חוכמה, אך יש ילדים רעים ומציקים, זה נמשל

לעץ א' ואם יש ילד שהוא לא כל כך חכם, אך הוא רחמן ואוהב את חבריו - זה עץ ב'.

3 - זה חינוכי שיש בו על אנשים ועל חייהם, על חוכמתם ומעשיהם ומה טוב יותר.

- כאשר אדם מרבה בדיבורים ולא במעשים ניתן לפנות למשנה ולראות מה זה אומר עליו.

הארה: הכוונה היא, שזה מעין מדרש למשתמש.

13 ח. במשנה הזו יש הרבה מילים קשות. כיצד התגברתם על הקושי? ספרו על כך.

05/03

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש רפלקציה על תהליך שעבר התלמיד.
דרגת קושי: פריט קשה.
פירוט הציונים: 3-0

- 0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.
- 1 - ניתנה תשובה דלה או חלקית.
- 3 - ניתנה תשובה המכילה רפלקציה ברמה גבוהה.

דוגמות לתשובות:

ציון	דוגמה
0	- על העץ, על המים, על התבואה, על הפירות, על הטוב שהוא צומח.
1	- היו פירושים למטה.
	- לפי המילים שהסברתם ולפי המילים שנרמזות לנו.
3	- א. ביאורי מילים. ב. אני קראתי את ההמשך וקישרתי את המילה להמשך. - קראתי את הקטע, סימנתי לעצמי משפטי מפתח וקראתי אותם וככה הבנתי. - התגברנו בגלל התרמילון, והיה קצת קשה. - קראתי את המשנה, אח"כ הסתכלתי על התרמילון וקראתי פעם שניה ובכל מילה קשה קראתי את ההסבר ולא את המילה ואז המשכתי לקרוא את המשנה.

14 ט. אחרי שקראתם את הקטע הזה מתוך המשנה, כתבו מה אתם יודעים עכשיו על המשנה?

רמת חשיבה: גבוהה. הפריט דורש רפלקציה על תהליך שעבר התלמיד.
דרגת קושי: פריט קשה.
פירוט הציונים: 3-0

- 0 - ניתנה תשובה שאינה לעניין, אין תשובה.
 - 1 - ניתנה תשובה דלה או חלקית.
 - 3 - ניתנה תשובה המכילה רפלקציה ברמה גבוהה.
- כל תשובה המדברת על המשנה הזו, על מטרת המשנה באופן כללי (על כך שהיא חינוכית, מאפשרת העברת מידע מדור לדור).

דוגמות לתשובות:

ציון	דוגמה
0	- שעץ גדל כמו אדם.
1	- אני יודעת כי בתנ"ך צריך לדבר מעט ולעשות הרבה. - אני לא יודע משהו חדש על המשנה.
3	- שהיא נותנת לנו מסר חיובי ושנאנחנו צריכים ללמוד ממנה הרבה. - אני יודעת שלא צריך ללמוד הרבה ובסוף לא לעשות את מה שאנחנו לומדים, אלא צריך לעשות יותר ממה שאנחנו לומדים.